

SLOVENSKI NAROD.

Štampa vsak dan zvečer, izmislj nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati na vsako-odnosno doba za vsa leta 25 K, za pol leta 12 K, za štiri leta 6 K 50 h, za en mesec 2 K 50 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vsa leta 24 K, za pol leta 12 K, za štiri leta 6 K, za en mesec 2 K. Kdor hoče sam poslati, plača za vsa leta 25 K, za pol leta 12 K, za štiri leta 6 K 50 h, za en mesec 2 K 50 h. — Za tuje dežele toliko več, kolikor znaša poštnina. — Še naročbe brez istodobne vpošiljanje naročnine se ne obra. — Za oznanila se plačuje od petostopenjske polt-vrata po 12 h, če se oznanila tiska enkrat, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Dopolni se izvelj frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Kranjskih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadstropju, upravnništvo pa v pritličju. — Upravnništva naj se blagovoljje pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Kdo je dosleden?

I.

Predlog narodnonapredne stranke zastran splošne enake volilne pravice je klerikalec zmešal štrene Zdjaj ne bodo več mogli varati in javnost slepariti, zdaj se pokaže, kdo je resnično demokratičen, in kdo z demokratizmom samo slepomiši.

„Slovenec“ je tako poparjen, da ne ve, kam bi se del. Ni si znal drugače pomagati, kakor da skuša s farovskiimi dovtipi osmešiti našo izjavo, da je bila narodnonapredna stranka in še principijalno za splošno in enako volilno pravico. Ti dovtipi pa se skisajo, kakor hitro kdo pregleda zgodovino boja za splošno in enako volilno pravico in se prepriča, kako je v tem boju delovala narodnonapredna in kako klerikalna stranka.

Že na prvem shodu zaupnih mož, na katerem je bil položen temelj narodnonapredni stranki, je bilo programatično in načelno določeno, da stoji narodnonapredna stranka na stališču splošne in enake volilne pravice, dočim se prvi katoliški shod ni izrekel za to načelo, marveč se je postavil na skozinkoz protidemokratično stališče.

Prvi shod zaupnih mož je bil takorekoč na predvečer splošnih deželnozbornih volitev. Klerikalci so takrat odklonili vsako sporazumljenje glede teh volitev in posebno so poudarjali, da jim je nemogoče paktirati s stranko, ki stoji na stališču splošne in enake volilne pravice. Tudi dr. Šusteršič, ki se gre zdaj velikega demokrata, in ki je pri tistih volitvah propadel, je bil takrat med najhujšimi nasprotniki splošne in enake volilne pravice.

Narodnonapredna stranka je ostala dosledna svojemu programu. Ko so Čehi začeli boj proti vladi in stopili na dan splošno in enako volilno pravico, je narodnonapredna stranka zvesto stala na njihovi strani. „Slov. Narod“ je pisal za splošno in enako volilno pravico in narodnonapredni poslanci so se

pri vsaki priliki v tem smislu izjavljali in v tem smislu delali.

Potem je prišel čas, ko grof Taafe ni mogel ne naprej ne nazaj in ko je poskusil z znamenito volilno reformo postaviti parlament na demokratično podlagi.

Taafe je predlagal splošno in enako volilno pravico z izjemo, da se ohranijo privilegiji veleposestnikov. To je bil velikanski korak na potu do popolnoma enake pravice a onemogočili so ga reakcionarci vseh vrst, na čelju vseh tistih, ki so Taafovo volilno reformo ubili, pa so klerikalci kranjski klerikalci.

Parlament se je v tistem zgodovinskem trenutku razdelil na dva tabora. Slovenski napredni poslanci so šli v boj za Taafovo volilno reformo, za splošno in enako volilno pravico, klerikalci pa so šli v boj zoper tako demokrat. volilno pravico.

Vodja kranjskih klerikalcev je bil takratni poslanec gorenjskih kmetijskih občin grof Hohenwart in v njegovem klubu so bili takrat združeni liberalci in klerikalni poslanci. Hohenwart je nastopil proti Taafo, poslanec gorenjskih kmetijskih občin je Taafo politično ubil in s pomočjo kranjskih klerikalcev pokopal Taafovo volilno reformo. Kranjskim klerikalcem gre v prvi vrsti zaslugae, da so preprečili znamenito volilno reformo: Kranjski klerikalci so v prvi vrsti krivi, da se mora še danes voditi boj za splošno in enako volilno reformo.

Narodnonapredni poslanci so takrat šli do skrajnosti v boju za splošno in enako volilno pravico in liberalni občinski svet ljubljanski je bil prvi v celi Avstriji, ki je z navdušenjem pozdravil Taafova načrt. Prav ker so bili klerikalci zoper splošno in enako volilno pravico, ker so ustanovili koalicijo z nemškimi strankami v svrhu, da preprečijo volilno

reformo, zato je dr. Ferjančič takrat razbil Hohenwartov klub in ustanovil poseben klub, ki je bil v odločni opoziciji proti vladi in proti strankam, ki niso hotele volilne reforme v smislu splošne in enake volilne pravice.

Kmalu potem je umrl kanonik Klun in na njegovo mesto so klerikalci kandidirali dr. Šusteršiča proti njemu pa je na svojo roko kandidiral dr. Gregorič. Na dan volitve je bil pri Frincu v salonu shod volilcev. Tam je dr. Gregorič govoril za splošno in enako volilno pravico, dr. Šusteršič pa je strastno in brezobzirno gmel zoper splošno in enako volilno pravico in prisegal, da ne bo nikdar za to, da bi hlapec imel tiste pravice, kakor gospodar.

Deželni zbori.

Gradec, 29. oktobra. V včerajšnji seji štajerskega deželnega zbora je utemeljeval posl. dr. Jurtele predlog glede podpore za rogaški in šmarški okraj. Predlog se je izročil finančnemu odseku. Nemški poslanci so predlegali, naj se izda disciplinarni zakon tudi za obrtno nadaljevalne šole.

Zader, 29. oktobra. V dalmatinskem deželnem zboru je vodni zastopnik odgovarjal na interpelacijo poslanca Biankinija zaradi punta na avstrijski križarski »Panther« ter povedal, da je to izmišljeno vest razširilo italijansko časopise na podlagi pisma, ki ga je pisal strojnik Gerić pred samomorom.

Novi program Fejervaryjevega ministrstva.

Budapešta, 29. oktobra. Sinoči je sprejel baron Fejervary odlično deputacijo budapeštanskih volilcev, ki so mu prišli ponuditi mandat. Fejervary je pri tej priliki razvil svoj novi program. Povedal je, da razpusti državni zbor ter razpiše nove volitve, ako bi

koalicija brez preskuševanja zavrgla novi program. Na prvem mestu v programu je splošna, tajna, direktna volilna pravica po občinah. Pri tem je skrbjeno za državne in narodne koristi. Tozadevni zakonski načrt predloži že izgotovljen takoj v prvi seji državnega zbora. — Glede vojaškega vprašanja je povedal, da se je že začelo s transferiranjem ogrskih častnikov nazaj k domačim polkom. Teoretična vojaška izobrazba je že zaukazana pri vseh polkih v madjarskem jeziku tudi za vojake, ki niso madjarske narodnosti. Za rešitev vprašanja o emblemih se sestanejo kmalu posebne komisije. Vlada je za dveletno vojaško službo. — Carinska zveza s Avstrijo se obdrži vsaj še do poteka trgovinskih pogodb, t. j. do leta 1907, do tedaj pa se je treba pripraviti na gospodarsko samostojnost. Vlada podpravi zdravstvo ter uvede zavarovanje delavcev za starost in onemoglost kakor tudi za slučaj nezgod. Nadalje hoče vlada urediti načrt splošnega in brezplačnega ljudskošolskega pouka, zvišati plače državnim, komunalnim in versko-občinskim učiteljem ter uvesti splošno državno učiteljsko usposobljenost. Z razširjenjem ljudske pravice se podpravi tudi komunalni uradniki ter se uvede službena pragmatika v varstvo politične neodvisnosti uradnikov. Tudi namerava vlada ustanoviti kreditni zavod, ki bo konvertiral dolgove državnih, mestnih in železnih uradnikov. Z regulacijo plač državnim uradnikom se bo nadaljevalo ter se zboljšajo tudi plače občinskim in okrožnim notarjem. Deputacija je novi program sprejela z navdušenim pritjevanjem.

Bolgarsko sobranje.

Sofija, 29. oktobra. Sobranje je bilo včeraj v navzočnosti kneza

otvorjeno s prestolnim govorom. Prestolni govor poudarja, da je razmerje z vsemi velesilami in sosednjimi državami dobro. Posebno veselje se izraža, da je osvoboditeljica Rusija sklenila mir.

Sultanova upornost.

Sofija, 29. oktobra. Brodovje interesovanih velesil brezdomno prisili sultana, da odneha glede finančne kontrole v Macedoniji. Ako pa bi se sultan še nadalje upiral, uvedejo se še mnogo ostreje represalije. Vojne ladje pa ne pridejo v nobeno pristanišče evropske Turčije, da bi demonstracija ne povečala aspiracij balkanskih narodov.

Carigrad, 29. oktobra. Turška vlada je naročila vrhovnemu nadzorniku Macedonije, Hilmi paši naj stori vse, da se evropski delegati ne polaste finančne kontrole.

Avstrijsko-ruski dogovor za slučaj revolucije na Ruskem?

Berolin, 29. oktobra. »Dziennik poznanski« poroča iz baje zanesljivega vira, da se je 1. februarja letos sklenil med Rusijo, Avstrijo in Nemčijo vojni dogovor, da pošljeta te dve državi po dve diviziji v slučaju revolucije na Ruskem.

Rusija pred revolucijo.

Železničarski štrajk se širi po celi državi.

Tudi uslužbenici transbajkalske, finske in srednje azijske železnice so ustavili delo. Ves železniški, brozjavni in telefonski promet s inozemstvom je pretrgan. Revolucijsko gibanje se je razširilo tudi v Sibiriji. Uporni delavci so sklenili, da se oborožijo ter proglastijo Rusijo za demokratiško republiko.

Položaj v Petrogradu.

Vse banke in trgovine so saprte. Cene živilom strašno narasčajo. Podražanje že znaša 80%. Včeraj se je več sto državnih uradnikov v finančnem mi-

LISTEK.

Slovensko-nemška meja na Štajerskem.

Kulturno zgodovinski in narodopisni doneski. Nabral A. B.

III. Sv. Primož, Sv. Jernej, Pernica.

Izstopivši na Muti sem se takoj prepričal, da sem prišel med pristočno in lahkoverno hribovsko prebivalstvo. V gostilni me je neki gorski kmetič nekaj časa zvedljivo opazoval od sosednje mize, potem pa se mi ponizno približal, nagovorivši me „Herr Bezirksarzt.“ Dasi sem mu takoj slovensko pojasnil, da nisem živinozdravnik, temuč tujec, pomežiknil je samo hudomušno dobri možiček, češ, saj te poznam. Potem pa mi je začel razlagati, kako mu kobila kašlja in v kolenu ji nekaj hrešči. Nisem se ga mogel drugače odkrižati, kakor da sem mu objubil, da pridem pri priliki nadušljivo kljuse pogledat.

Nato sem lezel v hudi hrib do podražnice Sv. Primoža (806 m),

kjer je tudi sedež zadnje slovenske občine na severu proti Golovškemu pogorju. V to občino spada tudi župnija Sv. Jernej. Občina je zelo razsežna ter sega od Drave do Krumbacha oziroma Bistrice. Gostilna pri Sv. Primožu je zakajena nizka čumnata, v kateri je nemška gostilničarka kuhala na odprtem ognjišču kosilo za ljudi in svinje. V čumnati sem že našel neko premožno kmetico iz sosednje župnije Sv. Lovrenca z dojenčkom, ki se je na vse pretege jokala. Prinesla ga je „zaobljubit“ sv. Primožu, ki je baje „dober“ za — gliste. Začel sem mater izpraševati in ko sem spoznal, da ima otrok črevesni katar, nasvetoval sem ji nedolžno domače zdravlivo. Takoj je krmarica kmetici prišepnila: „Der Herr ist Arzt, er war ja schon öfters bei uns.“ Dasi se je ženica vede ali ne vede debelo zlagala, bilo mi je mučno ter sem brž odrinil misleč si: Ako se bo to tako stopnjevalo, pridem na visoko Golico najmanj kot sanitetni svetnik.

Od cerkve Sv. Primoža se že vidi stolp v visokem smrečju skrite župne cerkve Sv. Jerneja (1044 m), kjer pase planinske ovce in kozle ljubljanski „Sibirjan“ gosp. Rudolf Raktelj, vnet rodoljub, kateremu se imamo zahvaliti, da so občina, cerkev in šola še slovenske.

Župnija Sv. Jerneja nad Muto na vadno nazivana le v Radvanju*) je takozvana jožefinska ter je bila ustanovljena leta 1788. Cerkev se omenja v listinah marenberških nun že leta 1382. Župnišče je bilo zgrajeno leta 1791. Župnija je bila do delitve lavantinske škofije (1859) sekovska, kaker sploh vsa marenberška dekanija. Otel jo je narodne smrti škof Slomšek, žal, da je prišla v lavantinsko škofijo že zelo ponemčena, kateri sledovi se menda ne bodo nikoli izbrisali. Vendar se Slovenci toliko zavedajo, da se ne bodo dali več ponemčiti, ako gmotno ne propadejo ter jim „Südmark“ ne pokupi posestev. To se namreč že sedaj čisto dogaja. Tudi s primozitvami se mnogo posestev ponemčuje. Tako sta edina dva kmeta na vrhu pri cerkvi nemška. Eden teh se je priselil s „Südmarkinim“ denarjem

* Prav bi se menda moralo imenovati v Radolni. Odkod so Nemci dobili svojo spako Rothwein, mi ni prav jasno. Saj tu ne raste ne rdeče ne belo vino, ako izvzamemo — borovničevca.

drugi pa ima za ženo trdo Nemko, da so mu otroci že trdi Nemci. Vkljub vsemu temu pa število Slovencev napreduje. Dočim je bilo pri ljudskem štetju leta 1880. še 170 Nemcev in 191 Slovencev, so našli leta 1900 že 335 Slovencev, in le 138 Nemcev. Slovenci so potemtakem napredovali za 144, Nemci pa nazadovali za 32 duš. Cela občina Sv. Primož je štela leta 1880 650 Slovencev in 333 Nemcev, leta 1900 pa 721 Slovencev in 236 Nemcev. Slovenci so napredovali za 97, Nemci pa nazadovali za 71 duš. Zaslugae za tako lepi napredek gre, kakor že rečeno, sedanjemu župniku in zelo zavednemu županu Tomu Helblu pri Sv. Primožu. Mož je že nad 10 let župan ter je naroden na slovenske časopise, ki jih izposojuje tudi sosedom. Sploh odločujejo pri volitvah v prid in čast slovenski stvari trdni in zavedni posestniki pod Sv. Primožem proti Dravi, kakor Sušek, Kresnik, Paradižnik, Robnik, Ričnik i. dr.

Šola je enorazredna ter je pouk nemški, le v prvem šolskem letu se poučuje s pomočjo slovenščine. Učitelji so bili dosedaj še vedno Slovenci. Prvi učitelj je bil že imenovani župnik Rak-

telj. A tu gorje Slovincem, ako se za pogosto menjajočo učiteljsko službo ne oglasi Slovenec. V 20 do 30 izgonejo Slovenci. Zato pa veljaj posebno za to šolo migljaj družbi sv. Cirila in Metoda. Da je dobila sploh nemščina toliko oblast v šoli, zakrivil je nekdanji župnik Jurij Galun, ki je sprejel od neškega šulferajna beraških 200 gl. za neko izpopolnitev, oziroma popravo lesenega šolskega poslopja. Za to judževo ceno je dobila nemščina prvenstvo v šoli. Umevno je, da se je občina zoper oktroirani ji nemški pouk pritožila do upravnega sodišča, toda vse zaman. Bati se je, da pri vsakojakem razširjenju te šole zopet prebiti nemški šulferajn našo šolsko družbo ter slovenščino sploh izpodrine. Zato: čujmo in pazimo!

Cerkev je še povsem slovenska z vsemi pridigami, le evangelj se prebere tudi nemško. Vprašal sem župnika, ali Nemci zapuste med pridigo cerkev. „Nikakor ne,“ je bil odgovor. „Privadili so se že ter med pridigo sladko zaspe v klopek.“ Svoječasno je bila vsak mesec ena nemška pridiga.

(Dalje prih.)